

tinents s'estenien fins molt més a llevant de les platges actuals del Masnou i de Badalona. Perque el Llobregat pogués desembocar a mar era, doncs, precís que passés per dalt de les serralades del Tibidabo i costera, escorrent-se per alguns dels collets actuals. Naturalment que mentre en el trajecte de les dites serralades de Montcada i costera fins al mar no es trobi rastre dels carreteigs deixats pel riu, no es podrà afirmar d'una manera categòrica on tenia la desembocadura el Llobregat.

Per altra banda, com que des de principis del *pliocènic* les terres continentals, que abans continuaven al descobert mar enllà, varen esfondrar-se profundament, i des d'aleshores, aquestes terres esfondrades s'han cobert de grans gruixos de dipòsits terrosos i granítics aportats per les rieres i torrents de la costa i pel Besòs, no és fàcil que els dragatges puguin extreure del fons cap mostra dels carreteigs deixats pel Llobregat en el seu antic i desaparegut estuari. La situació d'aquest dintre de la Mediterrània, molt a llevant de les platges actuals del Masnou i Badalona, continua essent una *incògnita*; és, doncs, purament conjectural.

II

En acabar l'època *Sarmatiana* i començar la *Pontiana*, a conseqüència d'uns abaixaments dels terrenys de Martorell fins a la mar, el Llobregat des d'Olesa va decantar el seu curs vers el S. S. E., i deixant de passar pel Vallès va anar a passar per dalt dels que ara són turons del Verdulaga i de l'ermita de Sant Vicents de Castellbisbal, com ho demostren les grans gruixes de carreteigs del mateix riu, que cobreixen els dipòsits vermells *aquitanians* d'aquests turons.

Des del turó de la Gatzarella, prop de can Casas del Riu, per avall, desapareixen els carreteigs dipositats durant l'època *Pontiana*, degut als esfondraments que des d'aleshores, i sobretot des de principis del període *pliocènic* han sofert aquells terrenys. Els tals esfondraments ens vénen demostrats pels dipòsits *plesanciens*, *astians* i *sicilians* que els avenços de la mar varen deixar successivament des del Pla de Barcelona i conca del Baix Llobregat fins al congost de Martorell. Si els terrenys no s'haguessin abaixat en aquells indrets, la mar no hauria pogut endinsar-s'hi i no s'hi trobarien tals dipòsits marins,